

Кришко А. Ю.

викладач кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманський державний педагогічний
університет Імені Павла Тичини

СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАНЕРИ ОЛЕКСАНДРА ПОТЕБНІ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Швидкі темпи розвитку світових технологій створюють нові виклики для сучасного суспільства. Провідні вчені наголошують, що однією з небагатьох можливих відповідей на стрімку трансформацію сучасного світу є різнобічна підготовка людей до нових умов, забезпечити яку спроможна якісна інноваційна освіта. З огляду на те, що глобалізація стала дієвим фактором розвитку цивілізації, економіки та освіти, у проекті Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року йдеться про відкритість навчальних закладів, їх готовність до співпраці з бізнесом, толерантність та інтернаціоналізацію.

Проте при створенні нових освітніх технологій необхідно звернутися не лише до сучасної практики європейських країн і європейської науки, але і, з одного боку, до історичного досвіду створення європейської системи освіти, з другого – до історичного досвіду вітчизняної науки й педагогіки, практики засвоєння й інтерпретації українською освітою європейських ідей.

Реформування вищої освіти в Україні потребує заміни традиційного способу навчання, яке передбачає передачу знань від викладача до студента, самостійним навчанням студента під керівництвом викладача, оскільки «небачений раніше обсяг знань та інформації, їх стрімке зростання та ускладнення знецінюють просте засвоєння фактів, опанування застиглих алгоритмів та вивчення усталених теорій» [2].

У цьому аспекті набуває актуальності дослідження науково-педагогічної спадщини одного з найвидатніших представників української культури ХІХ ст. у сфері освіти, педагогіки й лінгвістики Олександра Опанасовича Потебні, який виховав плеяду талановитих філологів – учителів і науковців. Серед його учнів В. Харцієв, А. Ветухов, І. Белоруссов, В. Гуссов, О. Соболевський, Б. Ляпунов, М. Колосов, Е. Вольтер, Л. Шепелевич, В. Лезін, Д. Овсяннико-Куликовський, А. Горнфельд, Х. Алчевська, О. Попов, Т. Райнов та ін.

О. Потебня, спираючись на внутрішні закони мови, відкриті німецьким ученим В. фон Гумбольдтом, намагається у викладанні лекцій як мовленнєвій діяльності використати багатий творчий потенціал слова сказаного і слова почутого. Потебня-педагог не нав'язує слухачам свою думку, а спонукає студентів генерувати власну – привчає їх думати творчо і самостійно.

Наголосимо, педагогічна манера О. Потебні обумовлювалася не лише творчим підходом до матеріалу, який викладався, повагою і любов'ю до студентів, але й тонким розумінням психології слухачів і когнітивних процесів, які відбуваються в їх свідомості у процесі засвоєння інформації й перетворення її на продуктивне знання. Глибоке розуміння взаємозв'язку і взаємодії процесів мови і мислення робило лекції професора О. Потебні надзвичайно цікавими і напрочуд ефективними в плані опанування матеріалу та подальших перспектив.

Розвиваючи ідеї В. фон Гумбольдта в праці «Мова і народність» (опубл. 1895 р.), український учений наполягає на тому, що «взаємне розуміння не є перекладанням одного й того ж змісту з однієї голови в іншу» і що «вихованням можна досягнути багато: зробити людину більш чи менш енергійною, обізнаною, правдивою; проте знеособити її, зробити абсолютно схожою на вірець неможливо» [1]. І цю аксіому він впроваджує в навчально-виховний процес.

Свої лекції О. Потебня будує на глибокому переконанні, що в історії мови заслуговує на загальну увагу не дослідження звукового вигляду слів, яке попри всю його значущість виконує допоміжну функцію, а лише дослідження

психологічного змісту слів. Навіть розглядаючи проблеми граматики, лектор переводив їх у сферу діяльності людини, розкриваючи слухачам одвічну інтенцію людини до істини. Він не тільки врівноважував практику і теорію, а й подавав матеріал у широкому контексті культури, виявляючи при цьому всебічну обізнаність із найновішими досягненнями науки й мистецтва. На його заняттях студенти одержували не лише глибокі фахові знання, а й розширювали коло знань за рахунок інших галузей.

Отже, педагогічні методи О. Потебні, побудовані на розумінні глибинних законів пізнання, мови і психіки, в їх діалектичній взаємодії сприяли розвитку розумових і творчих здібностей студентів, спонукали їх до самостійного мислення й наукового пошуку і мали неабияке пізнавальне значення, інакше кажучи, допомагали «забезпечити реальний студентоцентризм та індивідуальні траєкторії навчання», про що йдеться у проекті Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року.

ЛІТЕРАТУРА

1. Потебня А. А. Язык и народность / Александр Афанасьевич Потебня // Потебня А. А. Эстетика и поэтика / ред. М. Ф. Овсяников, вступ. ст. и примеч. И. В. Иваньо и А. И. Колодной. – М. : Искусство, 1976. – с. 253–285. – (История эстетики в памятниках и документах).

2. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект) [Електронний ресурс] – Режим доступу до тексту : mon.gov.ua>img/zstored...HE Reforms...11_11_2014.pdf.